

Становище

за докторския труд на Венцеслав Димов за придобиване званието
доктор на науките

Медийна музика. Звукозаписана и медийно (ре)продуцирана музика от България

Доцент Венцеслав Димов е един от най-изявените познавачи на фолклорните музикални практики в България, чудесен теренист, автор на многобройни трудове в сферата на музикалната антропология. В настоящия труд той си поставя амбициозната задача да представи отношението между развитието на техниката и културно-политическите процеси в България от Освобождението насам. В този смисъл от антропологическите изследвания на музиката, с които стана известен, тук той минава към интердисциплинарното поле на културните изследвания - поле, в което той показва завидна начетеност и компетентност.

Обекта на своята работа той определя като „медийна музика“, която той внимателно разграничава от музиката изобщо (в един параграф я нарича „метамузика“). В спецификата на медийната музика и начина, по който тя се влияе от развитието на техниката и свързаните с нея социални взаимодействия, е и най-оригиналният принос на работата. През това развитие той ще ни представи и анализира културната история на България през модерната епоха – от грамофонната плоча и радиото преди 1944, през държавната звукозаписна индустрия на социализма, до дигиталния обрат от последните две десетилетия. През тази призма авторът ще погледне отношенията между властта и гражданите, между експертите и аматьорите, между производителите и консуматорите, между високо и ниско, родно и вносно, запад и изток. Задачата му е да покаже как средството променя съдържанията – как с появата на нови медийни форми се раждат нови жанрове, хибриди, та дори нов „автентичен“ фолклор. Основният емпиричен материал е от онези музикални форми, които са насочена към широка публика - популярна, народна.

Димов показва неговата историческа динамика на медийната музика: деконтекстуализирането на съобщението (т.е. Конкретното изпълнение) и реконтекстуализирането му при потребителя, появата на образ първо в илюстрираните печатни издания, после в телевизията и видео клипа, предефинирането и адаптирането на музиката чрез медийни дебати, присвояването ѝ от потребителя според неговите нужди – все теми, обстойно интерпретирани от англосаксонските културни изследвания, но неизследвани у нас.

В централните три глави, които съставляват основния обем на работата, авторът реконструира три периода в развитието на българската медийна музика въз основа на богат източников материал, изследвания, документи, медийни публикации и дори карикатури, а при двата по-скорошни периода – и на интервюта от участници в тогавашния музикален живот. До големите тенденции стои антропологическия анекдот, до статистиката – индивидуалният мемоар.

Анализиран е начинът, по който технологията на музикално-медийното производство създава жанрове като народната музика, която за разлика от традиционната си предшественичка е стандартизирана, откъсната от локалния контекст и „национализирана“. Обсъдена е появата на новата за епохата фигура на звездата, която радиото пренася от място на място; прекрасни се реконструкцията на кабарета и танцови забави от онова време. Техниката спомага за навлизането в България на

европейски културни образци, своеобразно пътуване чрез музика; хибридизирането на балкански неофолклорни мотиви – една ранна културна глобализация, която още тогава ражда двусмислени реакции.

При реконструкцията на социалистическия период наред с грамофона и радиото музиката се опосредява от още една медия, телевизията. Димов проследява начина по-който контролираните идеологически политики преакцентират културното предлагане, за да укрепват властта. Интересни са наблюденията върху различните нови жанрове за представяне на музиката, които възникват заради спецификата на електронните медии – състезанието, поздравителния концерт, портрета на изпълнител и т.н. Авторът проследява натиска отдолу, от публиката за демократизиране на културата и изместването на идеологическото и високото в посока на естрадата и народната музика. С архивни документи е представена политиката в овладяване на електронните медии.

Третият период след 1989 Димов представя като характеризирани от комерсиализацията на медиите и фрагментирането им благодарение на дигиталния обрат. В тази област авторът има сериозна изследователска история, свързана с работата му върху „етнопопа“, както той нарича попфолка. Показан е обратът от идеологическото ръководство на медийната музика през времето на социализма към една своеобразна мека власт (по Джозеф Най) на новата комерсиална музикална среда, която сме приели да наричаме чалга, комбинираща трасгресия със сензационност, глобални мотиви с балканското, та дори с „високи“ национални емблеми. Авторът показва, че явлението не е ново и търси корените на „чалгията“ в първите два периода; представена е културната война в медиите на прехода през дебатите чала – анги-чалга. Показано е и фрагментирането на медийната публичност в посока на блогове, ютюб канали, сайтове, социални мрежи – то допълнително подкопава йерархиите и умножава предлагането, предизвиква глобални хибридизации и преизмисляне на фолклорните традиции. Специално внимание е отделено на рекламата, която цинично брандира националното, за да го продава на най-широк кръг потребители.

В послената глава Димов скицира няколко медийните дебати около музиката, които не само представят, но и създават контекста на нейното възприемане. Първият казус, това е реакцията на „варварския, негърски джаз“ от 20те и 30те, на антисемита Вагнер, както и на упадъчната западна музика във времето на социализма. Българската публика се сблъсква с чуждото и това предизвиква двусмислени реакции на привличане-отблъскване със съответните политически употреби.

В заключение, пред нас е един изключително сериозен труд, който с богатството на представения материал ще бъде задължителен източник на онези, които работят върху новата българска културна история. Направена е оригинална връзка между техника и мироглед на епохата, показано е как медийната история влияе върху развитието на музиката, произвежда жанрове, хибридизира, глобализира, национализира. Особено интересно е развитието на уж най-стабилното, фолклора. Работата е написана много увлекателно и ще представлява интерес за публикуване, може би с известна редакция и съкращения.

Въз основа на всичко това убедено подкрепям кандидатурата на доцент Димов за придобиване „званието доктор на науките“.

София 12/06/2018

Проф дсн Ивайло Дичев